

TARİHİ FARKLI YORUMLAMA BİÇİMİ OLARAK EDEBİYAT: “ÖLÜLER GENÇ KALIR”

Hasret GÜNGÖR*

Öz:

Anna Seghers'in “Ölüler Genç Kalır” adlı eseri savaş dönemi edebiyatının birçok önemli eserlerinden birisidir. Almanya'yı büyük bir yıkıma uğratan I. Dünya Savaşı'nın ardından meydana gelen toplumsal ve siyasi olayların anlatıldığı *Ölüler Genç Kalır* adlı eseri, tarihsel alt yapı ve gelişen politik olaylar çerçevesinde incelemek, araştırmak ve Anna Seghers' in bu alt yapıyı edebiyat ve tarih işbirliğiyle nasıl harmanladığını ortaya koymak, bu çalışmadaki asıl amacımızdır. Seghers, romanında kaleme aldığı tarihi ve siyasi olaylarla, edebiyatın kurgu dünyasını birleştirerek okuyucularını sıkmadan, olayların içine çekmeyi başararak tam anlamıyla bir tarih dersi vermektedir. Bu nedenle tarihsel bir roman olma niteliği taşıyan bu eser, Almanya' da tarih derslerinde ders kitabı olarak da okutulmaktadır. Gerçekçi yazının temsilcileri arasında görülen Seghers'in, tarih aynası saydığım bu eseri, tarih ile edebiyat arasında bir köprü kurarak, gerçek ile kurguyu bir araya getirmiştir. Çalışmada açıklamalı yöntem kullanılarak edebiyat ve tarih bütünlüğü ortaya konmuştur. Edebiyatın tarihten soyutlanamayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Anna Seghers, Ölüler Genç Kalır, Tarihsel Roman, Almanya'da savaş sonrası gelişmeler, Adolf Hitler

LİTERATUR AS DİFFERENT İNTERPRETATION METHOD OF HISTORY: “THE DEAD STAY YOUNG”

Abstract:

Anna Seghers' work “The Dead Stay Young” is one of the most important works of the wartime literature. The main purpose of this essay is to examine, investigate this work, which is about social and political events after the First World War, that is a great destruction for Germany, and to express how Anna Seghers brings together this events in collaboration with literature and history. Seghers combines the historical and political events with the fiktion world of literature in her roman. She succeeds to include the readers into the events without boring them and gives a history lesson. Thats why, this work, that is a historical roman, is used in history lessons in Germany. Seen between the represantatives of realistic literature Seghers' this roman, which is a mirror of the history, builds a bridge between history and literature and brings together the fact and the fiktion. Explanatory method is used in the essay and the unity of literature and history has been evaluated. It is concluded that literature can't be isolated from the history.

Keywords: Anna Seghers, The Dead Stay Young, Historical Roman, Post-War Developments in Germany, Adolf Hitler

* Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Türkiye.hasret@sakarya.edu.tr

GİRİŞ

Edebiyat, sanılının aksine soyut bir dünyanın değil, somut bir dünyanın yansımasıdır. Gerçekliğin bir parçası olarak algılanan edebiyat, gerçeği farklı bir pencereden sunarak, toplumsal dünyayı başka bir gözle görmemizi sağlar. Antik Yunan’da keçi kılığına giren insanların sahnede rol aldığı “tragedya”larla başlayan yabancılaştırma olgusu ve başka bir dünyadan söz etmesi, edebiyatın bir geleneği olagelmıştır. Oysa edebiyatın sembolik ve alegorik anlatımlarında, hayatın gerçek ve derin sorunlarının, yaratıcı bir şekilde işlendiğini görebiliriz. Edebiyat, tek başına sözcük içerikleri değil, değerler ve anlamlar taşıyan metinlerden oluşur. Yazar metinleri aracılığı ile okuyucularına bazı mesajlar verir.

Edebiyatın ele aldığı konuların soyutluk derecesi, yazarın olaylara bakışı ve olayları yorumlamada kullandığı yöntemlerden kaynaklanmaktadır. Edebiyat, yazarın yorumu olarak, ya ontolojik bir bakış açısıyla gerçeklerden yansıması, ya da öznel ve aşkın (transzendenal) bir bakış açısıyla, bireyin dünyaya bakışının yorumlarının yansımasıdır. Edebiyat her durumda, yazarın gerçeklikle kurduğu ilişkiyi, okurun dünyasına aktardığı sanatsal bir eylemdir. Shakespeare’in “Julius Cezar” adlı eserinden bugüne, tarihsel gerçekleri başka gözle yorumlayarak dile getirme sanatı, yazarlar için vazgeçilmez bir ifade yöntemi haline almıştır. Voltaire, Goethe, Schiller, Zola, Lessing gibi birçok büyük yazar, tarihsel olay ve figürleri edebiyata taşıyarak, onları, edebiyatın zengin bakış açısıyla yeniden ele almıştır. Edebiyat, tarihin terk edilmiş sokaklarından ya da unutulmuş olaylarından parıltılı dünyalar ve kahramanlar yaratmıştır. Bu sayede edebiyat içerisinde Almanya’da, savaş yıllarının yıkıntıları arasından tarihin parıltılı izlerinin yansıdığını görmekteyiz.

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan toplumsal, tarihi, politik birçok insan kaynaklı olay ve sorun, edebiyata yansımış ve yazarlar tarafından edebiyat konusu olarak ele alınmıştır. Edebiyat, topluma ve tarihe ayna tutması açısından önemli bir yere sahiptir. Yaşadığı dönemin tarihi olaylarına kayıtsız kalamayan, toplum mimarı olan edebiyatçılar da, bunlara eserlerinde yer vermektan kaçınmamışlardır. Bu inanış çerçevesinden hareketle, 20. yüzyıl Alman edebiyatının, özellikle savaş dönemi edebiyatı açısından önde gelen yazarlarından olan Anna Seghers, bu dönemde türlü tarihi olayların tanıdığı olmuş ve bunları sıklıkla eserlerinde işlemiştir. Almanya tarihi içerisinde, ulusal ve uluslararası yankıları açısından önemli bir yere sahip olan Nazi hükümeti, birçok esere konu olarak, hem edebi hem tarihi eserler arasında yerini almıştır. I. Dünya Savaşı’nın ardından yaşanan tarihi olaylar, “Ölümler Genç Kalır” adlı eserde sırasıyla anlatılmıştır. Bu eserde, II. Dünya Savaşı’nın ve Nazi hükümetinin yıkılışına kadar olan sürede gerçekleşen politik olayların ve tarihin izini kolaylıkla sürebiliriz. Seghers, tarihi olayları kendi edebi kurgusu içerisinde oldukça akıcı bir şekilde harmanlayarak, edebiyatı ve tarihi ortak bir paydada birleştirmeyi başarmıştır. Böylelikle tarihin önemli notlarını, edebiyatın akıcılığı içerisinde eriterek, gerçek ve kurguyu bir arada tatmamızı sağlamıştır.

Günümüz literatüründe tarihsel roman için yapılmış farklı tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Örneğin; Gögebakan’a göre tarihsel roman, herhangi tarihi bir süreci veya olayı gerçekçi bir yaklaşımla ele alıp sanatsal bir üslup ile yoğurmaktır. (Gögebakan,2004:15) Bir başka açıyla bakacak olursak, Gürsel Aytaç ise tarihi romanın tanımını şöyle yapar: “Konusunu tarihi şahsiyetlerden ya da tarihi olaylardan alan, tarih gerçekliğini, düzmece

(fiktiv) olayların yaratılmasında kullanan roman çeşidi...”(Aytaç,1990:494) Anlaşıldığı üzere tarihsel roman, geçmişte meydana gelen ve toplumu derinden etkileyen olay ve durumları edebiyatın içerisine katarak kurgu ve gerçekliği muhteşem bir uyum içerisinde birleştirir. Akıcılık kazanan tarih, alışlagelmiş sınırlarının ötesine çıkararak, okuyucuyu sıkmadan olayların içine çeker. Okuyucu kendisini gerçek olayların içinde bulur.

Tarihsel roman olarak ele aldığımız bu eserde yazar, işlediği tarihsel dönemi ve dönemin önemli olaylarını somut bir şekilde anlatmıştır. Bizzat aktörlerinin isimlerini vermiş ve gerçeği sanatsal bir anlatı içerisinde sunmuştur. Yazar, daha önce bilinen ve yaşanan tarihi olayları, kendi düşünce ve analiz süzgecinden geçirerek, roman kahramanları çerçevesinde oluşturduğu kurguyla okuyucuya sunmuştur. Her ne kadar tarihsel bir roman olma niteliğinde olsa da, Seghers kendi dünya görüşünü de bu fiksiyon içerisinde bizlere yansıtmıştır. Tarihi bir roman olan bu eserde Seghers, yaşanan tarihi olayların altını çizmek ve vurgulamak için, yaşanan olayları en gerçekçi hatlarıyla aktarmıştır. Romanın kurmaca yönünü oluşturan kahramanlar ise, bu tarihi olaylar çerçevesinde konuşlandırılarak fiksiyon kısmı oluşturulmuştur. Örneğin; tarih boyunca Fransa ve Almanya arasındaki politik nedenlerden ve savaştan kaynaklanan ön yargı ve Almanların Fransız karşıtlığı, roman karakterinin bu konudaki bakış açısıyla dile getirilmiştir: “...Paris’e bir elçilik memurunun evine konuk olarak gitti. Burada Almanya’nın en büyük düşmanı ve Avrupa’daki en bozuk ırk olan halkı kendi gözleriyle göreceği için âdeta heyecanlanıyordu.”(Seghers,2012:402)

Eskiyi anlamlandırmada, ortaya çıkarmada ve yaşanan olayları bugüne aktarmada önemli ölçüde tarih biliminden faydalanılmaktadır. Tarih, her alanda olduğu gibi, edebiyat eserlerinin incelenmesinde de önemli bir yere sahiptir. İnsanoğlunun var olduğu ilk güne kadar dayandırabileceğimiz tarih, günümüzü ve geçmişte yaşanan olayları anlamada, birincil kaynak olmuştur. İnsana dair her konuda sonsuz bilgi sunan tarih, günümüz ve geçmiş arasında köprü kurarak, bir aydınlanma sağlar. Bu çalışmada, edebiyat ve tarih ilişkisi inceleneceğinden, tarih olgusunu ve felsefesini anlamlandırmak faydalı olacaktır.

Tarih, insanoğlunun yaşantısını etkileyen olay ve durumları, bunların arasındaki ilişkileri, dün ve bugün arasındaki bağlantıyı kuran ve bu sorunları inceleyen bilim dalıdır. Tarih, yaşamın aynası ve gerçeğin kendisidir. Yıllar, belki de yüzyıllar önce meydana gelmiş olayların, an itibarı ile gözler önüne serilmesidir, tarih. Bu nedenle tarihin sunduğu bilgi, insana ve diğer bilimlere büyük katkı sağlamış ve geleceğe güvenle bakmayı mümkün kılmıştır (Baykara,1999:4). Carr, tarihi; bireyi ve bireyin oluşturduğu toplumu etkileyen bir olaylar silsilesi olarak ifade eder ve tarihin toplumsal bir süreç olduğunu vurgular. Tarih nedir sorusunun cevabı kendimizi ve içinde bulunduğumuz toplumun yapısını ortaya koyar.(Carr,2002:58,59) Geçmiş ve bugün arasında çift yönlü bir akış olduğunu dile getiren Carr, geçmişte yaşananların, günümüzü meydana getirdiğini ifade ediyor. Yaşanılanlar insanı, insanda tarihi etkileyerek bugüne gelir. Düşünce eylemi, eylemse yeni düşünceleri doğurur.(Carr,2002:13) Tarihi anlamak, bugünü anlamaktır. Çünkü günümüz toplumunun, geçmiş toplumla arasında bir bağ vardır (Collingwood, 1996:150). Sosyal bilimler içerisinde yer alan edebiyat, bu nedenle, tarihten yoksun olamaz. Çünkü edebiyat, insanın ve toplumun dilidir. Tarih ise, insanın ve toplumun ayak izleridir.

Tarih felsefesi, geçmişte yaşanan sınırsız olayların, birbirine bağlanmasını ve canlı bir tasvirini sağlar. “İnsan kendisini yapar; o kendi durumunu kendisi için daha iyi bildiği şeye

göre kendisi kurar” diyen Herder, insan yaşamışlığını, iradesini ve tarihsel birikimi birleştirir.(Özlem,2001:279) Toplumun bir parçası olan birey görüp geçirdiği durumlar çerçevesinde kaynağını bildiği bir bağlamda düşünür ve hareket eder. Böylelikle insanlık tarihi meydana gelir. Edebiyatın temelini oluşturan insan, tarih ve edebiyat arasında zaruri, kaçınılmaz bir bağ kurar. Tarihin izlerini ve etkisini taşıyan Segher’de kendi döneminin olaylarına tanıklık ederek, bu bağlamdaki duygu ve düşüncelerini roman karakterleri üzerinden gerçeklerle öreterek okuyucularına aktarmıştır.

Tarih felsefesi, tarihin insan tarafından incelenmesi ile ortaya çıkar. Burada, düşünen ve aklını kullanan insan söz konusudur. Hegel’e göre insan düşünceyi, düşünce de tarihi meydana getirir(Özlem,2001:370-371). Bu nedenle her ne kadar tarihçi, olayları belgelere ve verilere göre ortaya koysa da, kendi düşünceleri ile tarihi ele alır ve yansıtır. Burada incelenen tarihsel romanda da yazar, tarihin izlerini kendi süzgecinden geçirerek, yani nesnellığı, özellikle harmanlayarak aktarmıştır.

İnsanın zaman içerisinde ne yaşadığını, ne hissettiğini, olaylara karşı tutumunu, etkileşimini bizlere sunan tarih, edebiyat için önemli bir dayanak oluşturur. Tarih insanın ne olduğunun ve ne olabileceğinin örnekleriyle doludur. Seghers’in üzerinde durduğu toplumsal sorunlar, o dönemde gerçekleşen tarihi olaylarla direkt bağlantılı olduğu için, öncelikle tarihi koşulları iyi anlamak gerekiyor. Dolayısıyla bu çalışmada, Spartakist ayaklanması, Versailles Antlaşması ve sonrasında yaşananlar, Reichstag yangını, başbakanlık seçimleri, Adolf Hitler’in iktidara gelişi ve ardından patlak veren II. Dünya Savaşı gibi birçok tarihi ve siyasi olaylar çerçevesinde kurgulanan “Ölümler Genç Kalır” adlı eser, tarihsel bir roman olarak ele alınarak, tarih ve edebiyat arasındaki bağlantıları ve kurgulanışı incelenecektir. Böylece edebiyat metinlerinin tarihten yoksun olamayacağı hipotezi gösterilmeye çalışılacaktır.

Tarihin Notları Eşliğinde Ölümler Genç Kalır Adlı Esere Bakış

Anna Seghers'in “Ölümler Genç Kalır” adlı romanında, I. Dünya Savaşı’nda orduya giren, daha sonra tarafını değiştirip 1918 Spartakist ayaklanmasına katıldığı için yakalanan, sorguya götürülürken yargılanmadan öldürülen Erwin’in infazına katılanların hayatları ve başlarından geçenler anlatılıyor. Aynı zamanda karında Erwin’in bebeğini taşıyan ve umutsuzca sevdiğini bekleyen Marie'nin yaşadıklarına da geniş yer veriliyor.

Marie çocuğunu aldırma istemez ve karısı ölmüş olan üç çocuklu fakir bir adamla, Geschke ile evlenmek ister. Tek isteği o zamanın şartlarında çocuğunu dünyaya getirmektir. Bu durumu evleneceği adama anlatır ve adam da bunu kabul eder. Ancak Marie hiçbir zaman Erwin’i unutamaz. Geschke’nin de bir önceki evliliğinden üç çocuğu vardır. Onların bakımını üstlenen Marie ile evlenmeyi kabul eder, hiç kimseye Erwin’den doğan Hans’ın, onların çocukları olmadığını söylemezler. Büyük bir ekonomik sıkıntı içerisinde yaşarlar. Bu arada II. Dünya Savaşı patlak verir. Hans, her ne kadar nasyonal sosyalizmi benimsemese de, nasyonal sosyalistlerin baskısından kurtulmak için Hitler safında savaşa katılır. Geschke II. Dünya Savaşı esnasında atılan bir bomba dolayısıyla hayatını kaybeder. Marie ise Hans’ tan hamile olan sevgilisi Emmi ile birlikte çaresizce ve korku içerisinde Hans’ın dönüşünü bekler. Emmi’de kendi yaşadıklarını görür.

Erwin’i öldürenler ve ölümünü emredenler, daha sonra patlak veren II. Dünya Savaşı’nda Naziler safında savaşır. Erwin’in yargısız infazını gerçekleştiren bütün subay ve erlerin

hayatı tek tek ölümle sonuçlanır. En nihayetinde Naziler savaşı kaybederler.

Roman karakterlerinin meydana getirdiği edebi kurgu çerçevesinde karşılaştığımız ilk tarihi iz, Erwin karakterinin katılmış olduğu Spartakist ayaklanmasıdır. Spartaküs Birliği (Spartakusbund), I. Dünya Savaşı sırasında solcular tarafından kurulan siyasi bir örgüttür. Amaçları meclisi ele geçirip, devrimi gerçekleştirmektir. Aralık 1918'de Weimar Cumhuriyeti'nin askerleri, yapılan gösterilere karşı tepki gösterip, 16 kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu olay sonucunda Berlin'de Spartaküslerin parti kongresi yapılmış ve bu birlik, Almanya Komünist Partisi (Kommunistische Partei Deutschland) adını almıştır. (Müller,1994:230)

Bu olay romanda şu cümlelerle yer almıştır: “Gerçi Cumhuriyet denilen bir belayı başa getirmişlerdi, ama Spartakistleri sokakta yere sererken aynı anda icra komitelerinde olanlara katlanılması zordu.”(Seghers,2012:26) Aynı zamanda aşağıda açıkça görülüyor ki, yazar direkt olarak ayaklanmayı bastıran kişinin gerçek adını kullanarak tarihi yansıtmıştır:

”Sonsuz bir gücün bu yeni dünyayı gelecekte nasıl adalet ve özgürlük içinde yöneteceğini umduysa, kendisinin de aynı şekilde bir tesviyeci, hatta bu yeni hayatta bir makine desinatörü olabileceğini ummuştu. Bu umut uğruna haftalarca Berlin sokaklarında, en sonda Noske'nin yardıma çağırdığı beyaz muhafızlarla dövüşmüşlerdi. (Seghers,2012:11)

Adı geçen Gustav Noske, dönemin politikacısı ve ordudan sorumlu ilk sosyal demokrat bakanıdır. 1919 yılındaki Spartakist ayaklanmasının kanlı bir şekilde bastırılmasından da sorumludur. I. Dünya Savaşı'nın ardından, Almanya'nın mağlubiyeti sonucunda imzalamak zorunda kaldığı Versailles Antlaşması, Almanya'yı siyasi, askeri ve ekonomik açıdan oldukça ağır koşullar altında bırakmıştır. Savaşın tek sorumlusu olarak görülen Almanya, ağır bir savaş tazminatı ödemeye maruz bırakılmıştır. Bu tazminat 1921 yılında 56 milyar dolar olarak belirlenirken, daha sonra 33 milyar dolara indirilmiştir. Bu durum Almanya'nın ekonomik durumu açısından karşılanamayacak bir miktar olduğundan, halkı ve hükümeti büyük bir ekonomik kriz içerisine sürüklemiştir. Aynı zamanda mecburi askerlik kaldırılarak, ordu sayısı 100.000 askerle sınırlandırılmıştır. Bismarck hükümetinin savaşarak kazandığı birçok toprak ise kaybedilmiştir. (Armaoğlu,2010:189-190) Almanların en çok tepki gösterdiği kısım ise, Avrupa için herhangi bir tehdit oluşturmaması adına Almanya'nın silahsızlaştırılmasıdır. (Shirer,2002:88) Seghers, Versailles Antlaşması'na karşın halkın içine düştüğü sıkıntıya ve tepkilere de oldukça geniş yer vererek, tarihe ayna tutmaya devam etmiştir.

“Bize zorla yaptıkları barış denilen bu zirveyle her şey elimizden kayıp gittiğinde senin gibilere eskisinden daha çok ihtiyacımız olacak, işte o zaman muhafızlarımız ilğimiz kemiğimiz olacak.” (Seghers,2012:29)

Bu antlaşmayı imzalayanlara karşı halk içerisinde büyük bir öfke oluşur ve o gün artık Almanya için bir yas gününe dönüşür. Halk, bu antlaşmayı imzalayan Erzberger'in suikasta uğramasını sevinçle karşılar. Bu da bize toplum nezdinde meydana gelen tatsızlığı açıkça göstermektedir. “..., Versailles Antlaşması'nın yıl dönümünde, yas töreni yapıldığında, sonra da antlaşmayı imzalayan Erzberger'in suikaste uğraması gizlice kutlandığında...” (Seghers,2012:92)

1918 yılında Berlin'de çıkan bir ayaklanma sonrasında Başbakan Max de Bade, imparatora

danışmaksızın, II. Wilhelm'in tahttan çekildiğini duyurarak, başkanlığı sosyalist olan Ebert'e devreder. Böylece Alman Cumhuriyeti ilan edilince, Alman İkinci İmparatorluğu olarak bilinen "II. Reich" devri kapanır. (Armaoğlu,2010:186) Seghers, eserde bu tarihi olaya da yer vererek, Ebert'in hükümeti devralışını şu şekilde okuyucularına aktarır: "...Ebert cumhurbaşkanı seçilmişti, Triebel'in dediği gibi imparatoru tahtından istemeye istemeye indiren aynı Ebert;..." (Seghers,2012:67) Bütün bu olumsuz siyasi ve toplumsal baskılar neticesinde Almanya imparatoru II. Wilhelm, 1918 yılının Kasım ayında Hollanda'ya sığınarak, Mayıs 1920'ye kadar Amerongen Şatosu'nda kalır ve daha sonra da Doorn'a taşınır. "İmparatorun kısa bir süre sonra Amerongen Şatosundan Berlin'e dönebileceğini düşünmüşlerdi. Ama şimdi, ilk anda korkudan Berlin'den kaçan cumhurbaşkanının tekrar saraya döndüğü anlaşılmıştı." (Seghers,2012:78)

I.Dünya Savaşı esnasında, Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi'nin lideri Rus sosyalist Vladimir İlyiç Ulyanov'un(Lenin'in) ölümüne ve Almanya'daki yansımalarına da dikkat çeken yazar, sosyalizm ve komünizm yanlısı olan halkın duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Tarihi bir öneme sahip olan bu olayı, bütün gerçekçiliği ile aktarmıştır. "Marie'nin kocası Geschke, Lenin'in ölüm haberi duyulduğunda Berlin'de yapılan gösteriye katılmamıştı." (Seghers,2012:128)

Tarih sahnesinde gerçekleşen olayları olduğu gibi bizlere aktaran yazar, bu olayların yaşanılan dönem içerisindeki izlerini, yankılarını da böylelikle açıklamış oluyor. Tarihi romanlar, sosyal ve politik açıdan toplumda meydana gelen olayları incelediğinden, roman karakterlerinin de gelişen bu olaylar çerçevesindeki tavır ve duruşları da aynı ölçüde o dönemi yansıtmalıdır.(dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/download/562/542,03.03.2015)

Buradan hareketle incelendiğinde, Seghers'in, roman karakterlerini tarihi olaylara karşı hem psikolojik hem sosyolojik açıdan karakterize ettiğini görüyoruz. Roman karakterleri, olaylara kayıtsız kalmamıştır. Lenin'in ölümü dolayısıyla toplumda meydana gelen üzüntüyü şu sözleriyle ifade etmiştir: "Yas alayları birbirine eklense bütün yerküreyi bir kere dönebilirdi. Geschke katılmadığı alayı yüreğinin en derinlerinden çıkan ince, kararsız bir iple izledi." (Seghers,2012:130) Dönemin ayrıntılarını eserine konu etmeye devam eden Seghers, 1919 ve 1925 yılları arasında, Almanya Cumhurbaşkanlığı yapmış olan Friedrich Ebert'in ölümünden sonra yapılan cumhurbaşkanlığı seçimiyle, bu görevi Paul von Hindenburg'un devraldığını okuyucusuyla paylaşarak, onları direkt o dönemin siyasi olaylarının içine çekmiştir. "...Ebert'in ölümü üzerine yeni cumhurbaşkanını seçmek için arka arkaya iki oylama yapılmasının gerektiği günlerde."(Seghers,2012:146) Daha sonra görevi Hindenburg'un devraldığını ve halkın beklentilerini kaleme alan yazar, objektif tarih olaylarını subjektif değerlendirmelerle yansıtmaktadır. "Hindenburg cumhurbaşkanı olduğu sürece herkes gibi o da başlarına bir şey gelemeyeceğini düşünüyordu." (Seghers,2012:163) Yazar burada, uzun uzun siyasi ve tarihi bilgiler vermek yerine, dönemin önemli gelişmelerini kendi edebi kurgusu arasında vererek, bir tarih bilinci oluşturmayı başarmış ve farkındalığı arttırmıştır.

Versailles antlaşması ile ağır tazminat ve tamirat borçlarının yanı sıra, birçok sınırlılıkla karşı karşıya kalan Almanya, zayıf ve savunmasız bir durumda bırakılmak istenmiştir. Bu nedenle Alman-Fransız ilişkileri gergin bir aşamaya gelmiştir. Bu durumu sakinleştirmek adına Versailles'in ardından, Almanya ve Fransa arasında 1925'te Locarno antlaşması imzalanmıştır. Uluslararası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümü için, Milletler Cemiyeti'nin hazırladığı Cenevre Protokolü kabul edilmiştir. Locarno Antlaşması ile

birlikte Almanya tekrar milletler arası birlikteliğe dâhil olarak, 1926'da Milletler Cemiyetine üye olarak kabul edilmiştir.. Bu süreç iki savaş arasında tarihi bir öneme sahiptir. Ancak bunlar da Versailles'i kuvvetlendirememiş aksine zayıflatmıştır. Bu antlaşmalarla Versailles'in sınırları güven altına alınmıştır.(Armaoğlu,2010:205-207) Savaşın ardından tarihi bir öneme sahip olan bu süreç, Seghers'in romanında da yerini almış, sonrasında halk tabanında meydana gelen memnuniyetsizlik şu sözlerle ifade edilmiştir:

“Ren nehrindeki bölgeleri hala işgal altındaydı; bunu ne Locarno ne de Cenevre Antlaşması değiştirebilmişti. Almanya'nın Milletler Cemiyetine kabul edilmesi savaş tazminat koşullarını yumuşatmamıştı; bu tazminatlarda ödenecek paralar demiryollarından, gümrüklerden ve büyük işletmelerden kazanılmak zorundaydı. Yasayla korunan sekiz saatlik çalışma gününü iptal etmek mümkün değildi. Daha az işçiyle daha fazla kazanç elde edilmeliydi; yukarıda kalabilmek amacıyla yeni makineler satın alınmalıydı, böylece daha az iş gücüne rağmen piyasaya daha fazla ürün girebilecekti.”(Seghers,2012:158)

Buradan da anlaşılıyor ki, Almanya savaş sonrasında türlü zorluklarla baş etmek zorunda kalmıştır. Bu durumun etkileri de en çok halka yansımıştır. Ekonomik sıkıntı, yokluk ve işsizlik, halkı büyük bir çaresizliğe sürüklemiştir. Almanya halkı, uzun yıllar boyunca savaşın etkilerini ve izlerini yaşamak zorunda kalmıştır. “Alman halkının köleleştirilmesini” okuyalı çok olmuştu; Young Planını da biliyorlardı;”(Seghers,2012:193) Burada bahsi geçen “Young Planı, Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nda neden olduğu yıkımdan dolayı ödemesi gereken borçların, 1929'da yapılan plan dâhilinde ödenmesinin tasarlandığı plandır. Bu plan 1929'da yazılı hale getirilmiş ve 1930 yılında resmen yürürlüğe girmiştir. Planı, ABD'li hukukçu ve diplomat Owen D. Young hazırladığı için, bu planın ismi “Young” olarak kalmıştır.”(www.wikipedia.org, 01.03.2015)

Yazar, bütün bu olumsuz tarihi ve siyasi olaylar çerçevesinde, Nazizm'in açığa çıkışını, halkın yeni bir ordu arzusunu ve antlaşmalarla sınırlı kalmış hükümete karşı, nasyonal sosyalistlerin bir umut ışığı olarak doğuşunu hikâyenin arka planına yerleştirmiştir. Böylelikle o dönemdeki insanların dünya görüşlerini ve olayların topluma nasıl yansıdığını göstermiştir. “Belki de bu insanlar senin gibi düşünmüşlerdir, yani koşullara uyum sağlaması gereken eski, bir ordu olduğunu. Böyle bir ordu da sadece halk ordusu olabilirdi, antlaşmaların kısıtladığı bir imparatorluk ordusu değil.”(Seghers,2012:204) Bu anlayışla birlikte Nasyonal sosyalizm, halktan insanları kendi ideolojileriyle donatarak, Hitler gençliği altında toplayıp, bir ordu meydana getirmiştir. Siyasetçilere karşı güvenini yitiren insanlar, bir kurtarıcı umuduyla Hitler'e sarılmış, Hitler'de bütün olumsuzluklardan dolayı oldukça yorulan halkı etkilemeyi başarmıştır. Savaştan geriye kalan olumsuz atmosfer, onun doğumunun zeminini hazırlamıştır. Seghers toplumun bu konudaki düşüncelerini ve o dönemin toplum tabanındaki etkilerini, roman karakterleri aracılığıyla, günümüze aktarmayı başarmıştır.

“Birçok kişinin alaya aldığı ve nefret ettiği Hitler, Almanya'yı değer verdikleri her şeyin bulunduğu, aynı şeylere değer veren bütün halkların sevmek zorunda olacakları güçlü bir ülke yapacaktı. Bunu anlamayan halklar, Almanya'ya boyun eğmek zorunda kalacaktı. Hitler onları bu sıkışmışlıktan kurtaracaktı. İhtiyaç duydukları eylem alanını açacaktı. Onlara egemenlik ve zafer vaat ediyor, onlar da bu vaade inanıyordu.”(Seghers,2012:278)

1918 ve 1945 yılları arasında gerçekleşen önemli tarihi ayrıntıların, kurgusal bir düzlemde anlatıldığı romanda, tarihin diğer bir önemli izlerinden kabul edilen, Reichstag yangınından

da bahsedilmektedir. “Reichstag yanıyor. Komünistlerin yaktığı söyleniyor.” (Seghers,2012:298) Reichstag yangını, Berlin’de Alman parlamentosunun toplandığı bina olan Reichstag’da çıkan yangındır. Bunun sonucunda komünist Marinus van der Lubbe, yangının sorumlusu olarak tutuklanır. Ancak Lubbe ile birlikte birçok komünist lider de tutuklanır ve komünist basına yasak getirilir. Hitler derhal Hindenburg'a, anayasanın kişi hak ve özgürlükleriyle ilgili maddelerini ortadan kaldıran bir kararname imzalatır. Oldukça şaibeli olan bu yangını, Nasyonal sosyalistlerin de çıkarttığı iddiaları da mevcuttur. Ancak bu durum tam olarak aydınlatılmamıştır. (Müller,1994:263-264)

Siyasi gücü eline geçiren Hitler, Versailles antlaşmasının bazı hükümlerinde iyileştirmeler yaparak, yavaş yavaş bu kısıtlamalardan sıyrılmaya çalışmıştır. Böylece halkın da güvenini pekiştirmiştir.

“Sesli olarak arkadaşlarının NSDAP’ın şu veya bu önlemine göz yumulması gerektiği düşüncesine katılıyordu, ne de olsa her konuda onunla mutabık olunmasa da Almanya’yı eski büyüklüğüne bu parti kavuşturmuştu. Tek tek bakıldığında önlemler ne kadar saçma ve tiksindirici de olsa, büyük işler onların sayesinde başarılmıştı; Saar’ı tekrar topraklarına katması, genel askerlik hizmeti, ordunun tekrar onuruna kavuşması.”(Seghers,2012:360)

Halkın büyük çoğunluğunun desteğini arkasına alan ve askeri anlamda güçlenen Naziler, anlaşmanın yükümlülüklerinden kurtulmak adına II. Dünya Savaşını başlatır. Hitler 1939 yılında Polonya’yı işgal eder. Yıllarca askeri hazırlık içerisinde olan Almanya’ya karşı Polonya direnemez ve ele geçirilir. (Armaoğlu,2010:443) Seghers bu durumu eserinde şu sözlerle aktarır: “Almanların Polonya’ya girişinden ve bu ülkeyi birkaç hafta içinde fethedişinden beri Liese kocası Wilhelm Nadler’i artık tanıyamaz olmuştu.”(2012:427) Gittikçe büyüyen savaş Almanya ve Rusya’nın da arasını açmış, 1941’de Almanya Rusya’ya savaş açmıştır. Ancak Rusya’nın Batılılarla iş birliğine girmesi Almanya’nın Avrupa’daki üstünlüğünü sona erdirmiştir. Eserde, Rusya ve Amerika ile savaşa girildiğinin altını çizen yazar, Hitler’in sonunu getiren bu savaşı, bir tarih kitabı niteliğinde, toplumsal alt yapısı ve yansımalarıyla anlatmıştır. Almanya için önem arz eden her türlü ulusal ve uluslararası olayları başarılı bir şekilde edebiyat ile yoğurarak, okuyucuları arasında bir tarih bilinci oluşturmuştur.

SONUÇ

Sonuç olarak, edebiyat bazen toplumsal sorunlardan, bazen bireylerin arayışlarından söz edebilir. Yazarın yetiştiği toplumsal çevre ve içinde bulunduğu koşullar yazarın seçtiği konulara ve konuyu işleme biçimine önemli etkilerde bulunur. Bu noktada, huzurlu bir dönemin ortaya çıkardığı edebiyat ile savaş ve karmaşa döneminin ortaya çıkardığı edebiyat birbirinden farklılaşır. İnsanoğlunun her dönemde sorunlarının ve hayata bakışının farklı olduğu gibi, edebiyatın konu ve sorunları da, insan öznesinin yaşam alanı içindeki etkilenmelerine bağlı olarak farklılaşabilir.

Sanatçı, çevresinden ve yaşadığı koşullardan bağımsız bir eser üretemez. Edebiyatın da bu bağlamda, öznel ve bireysel etkilerle şekillendiği gerçeğini göz ardı edemeyiz. Edebiyatçı gerçek yaşamın yorumcusu olarak, yaratıcı bir öznedir. Edebiyatçı, yorumsal süreçte geleneğin, çevresinin, kendi habitusunun birlikte rol aldığı bir yorum süreciyle, öznel ve toplumsal gerçekliğe tarihsel bir ışık tutar. Hiçbir edebiyat metni ve yorum, tarihsel olmaktan

kaçamaz. Edebiyatın ideali ve ütopyası, tarih üstü ve evrensel bir düşünceyi içermekle birlikte, her dönemde farklı yorumlanan bir tarihsel geçicilikten kurtulamaz. Edebiyat eserinin her tarihsel dönem ve her bir kültürdeki anlamsal serüveni, okurların dünyasıyla buluşmasıyla farklı anlamlar kazanır.

Bu bağlamda ele aldığımızda, Anna Seghers'in, "Ölümler Genç Kalır" adlı eserinde, Almanya'da 1918 ve 1945 yılları arasında meydana gelen siyasi ve tarihi olayları, hikâyenin arka zeminine yerleştirerek, tarihi gözler önüne serdiğini açıkça görebiliyoruz. Biz de, bu eserde ortaya çıkan tarihsel gelişmeleri, roman eşliğinde inceledik. Böylece tarih ve roman birlikteliğini ve ikisi arasındaki ayrılmaz ilişkiyi göstererek, geçmiş roman karakterleri aracılığıyla yeniden inşa eden yazarın, edebiyat ve tarihi ortak bir paydada nasıl birleştirdiğinin örneklerini aktardık. Uluslararası bir tarih bilinci oluşturma ve farkındalığı arttırma açısından, bu eserin ortaya koyduğu olayları mercek altına alarak tespit etmeye çalıştık. Edebiyatın somut bir dünyanın yansıması olduğunu, tarihi olayların edebiyata işlenişini göstererek saptamış olduk. Bu anlamda edebiyat, gerçeğe ve olaylara farklı bir gözle bakmayı öğretmesiyle, önemli bir etik değer taşımaktadır. Edebiyat eserleri sayesinde biz, hayatın görmediğimiz ve farkında olmadığımız yanlarını görme imkânını bulabilmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Armaoğlu, F. (2010) 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1915, Alkım Yayınevi, İstanbul
- Aytaç, G. (1990) Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Baykara, T. (1999) Tarih Araştırma ve Yazma Metodu, Akademi Yayınları, İzmir
- Carr, Edward Hallett(2002)Tarih nedir? Çev.:Misket Gizem Gürtürk, İletişim Yayınları,İstanbul
- Collingwood, R.G. (1996) Tarih Tasarımı, Çev.: Kurtuluş Dinçer, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Gögebakan, T. (2004) Tarihsel Roman Üzerine, Akçağ Yayınları, Ankara
- Gökberk, M. (1979) Felsefenin Evrimi, MEB Yayınları, İstanbul
- Müller, H. M. (1994) Schlaglichter der deutschen Geschichte, GmbH Verlag, Mannheim
- Özlem, D. (2001) Tarih Felsefesi, İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Tic.A.Ş., İstanbul
- Seghers, A. (2012) Ölümler Genç Kalır, Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic.Ltd.Şti, İstanbul
- Shirer, W. L. (2002) Nazi İmparatorluğu 1 Doğu-Yükselişi-Çöküşü, İnkılap Kitapevi, San.ve Tic. A.Ş.,İstanbul

İnternet kaynakları:

Adıgüzel S., Romanın Tarihsel Boyutu Üzerine Bir İnceleme
(dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/download/562/542,03.03.2015)

www.wikipedia.org(01.03.2015)